

Huumepolitiikka ja morali

– kiinnostavia kysymyksiä, kyseenalaisia vastauksia

Kun lukee Veikko Launiks ja Mikko Wennbergin artikkelia ”Onko huumeiden virkistyskäyttö moraalisesti väärin?” (YP 6/02), tuntuu enemmänkin siltä, kuin osallistuisi seikkailupei- liin kuin lukisi tieteellistä artik- kelia. Tämä johtuu siitä, että ar- gumentteja esitetään tiuhaan tahtiin ja kumotaan armotta. Asetelma on kuin pelissä, jossa sankari iskee vastustajan toisensa jälkeen maahan. Miltei jokaisen argumentin kohdalla lukija voi kuitenkin pysähtyä ja kysyä itseltään: Onko tämä todellakin näin helppoa ja voisiko joku, jol- la on yhtä hyvä argumentaatio- taito kuin kirjoittajilla, päätyä päinvastaiseen johtopäätökseen? Tämä epäily ei häivene sillä, et- tä kirjoittajat ensin toteavat huu- meisiin liittyvän tutkimuksen olevan riittämätön ja tutki- mustulosten ristiriitaisia mutta sen jälkeen ikään kuin unohtaen tämän tukevat argumentointian- sa erällä tutkimustuloksilla pe- rustelematta sitä, miksi juuri nä- mä tulokset olisivat muita luo- tettavampia.

Looginen päättely – tai seik- kailu – artikkelin ensimmäisessä puoliskossa päätyy siihen johto- päätökseen, ettei ole löydettävissä argumentteja, jotka tarjoaisi- vat kiistattoman moraalisen oi- keutuksen huumeiden virkistys- käytön kieltämiselle. Siitä seu- raavassa keskustelussa kirjoittajat saavat tämän johtopäätöksen kuulostamaan lähes ylistyslaulul- ta sille, kuinka moraalisesti oi- keutettua mietojen huumeiden laillistaminen olisi. Tässä voisi syyttää kirjoittajia likaisesta ar- gumentaatiosta. Ensinnäkin voi kysyä, onko edellä mainittu joh-

topäätös liian hätäisesti tehty. Ei- kö kirjoittajien pikemminkin oli- si pitänyt todeta, että *ne* argu- mentit huumeiden laillistamista vastaan, joita tässä artikkelissa on punnittu, eivät näytä tarjoavan oikeutusta huumeiden virkistys- käytön kieltämiselle? Tosiasiaan on, että kirjoittajat eivät ole käsi- telleet kaikkia huumeiden laillista- mista vastaan esitettyjä perus- teluita, saati sitten niitä, jotka tu- levaisuudessa mahdollisesti keksi- tään. Pahempi on kuitenkin ta- pa, jolla Launis ja Wennberg kääntävät johtopäätöksen, ettei ole löydettävissä argumentteja, jotka tarjoaisivat moraalisen oi- keutuksen huumeiden virkistys- käytön kieltämiselle, kuulosta- maan osoitukselta siitä, että huu- meiden virkistyskäytön laillista- minen olisi moraalisesti oikein. Tämä on yhtä järjenvastaista kuin se, että tiedemiehet toteaisi- vat varmojen todisteiden puut- tuvan siitä, että teollisuuden sa- vukaasupäästöt edistävätkä kasvi- huoneilmiötä; siis näiden kaa- sujen tuottaminen on hyvä tapa ehkäistä kasvihuoneilmiötä.

En tässä väitä, että kirjoittajat missään vaiheessa kirjoittaisivat huumeiden laillistamisen olevan moraalisesti oikein. Tämä on kuitenkin luettavissa monin pai- koin rivien välistä. Jos kirjoittajat olisivat halunneet osoittaa huu- meiden virkistyskäytön laillista- misen moraalisesti oikeutetuksi, olisi heidän pitänyt tukeutua suoriin argumentteihin laillista- misen puolesta. Artikkelista voi myös löytää joitakin tämänta- paisia argumentteja. Launis ja Wennberg kirjoittavat: ”Yleises- ti hyväksytty eettinen periaate on, että normaalit aikuiset yksi-

löt saavat toimia myös itselleen vahingollisella tavalla –.” Ja: ”Toiseen perusteluun [että huu- meiden käytön salliminen mer- kitsisi yhteiskunnalle huomatta- via taloudellisia ja kansantervey- dellisiä menetyksiä; minun huo- mautukseni] on helppo vastata sanomalla, ettei yhteiskunta voi kriminalisoida ihmisten toimin- toja pelkästään siksi, että ne ovat ’epätoivottavia’ tai taloudellises- ti kannattamattomia.”

Molemmat argumentit voi- daan kuitenkin kyseenalaistaa. Ensinnäkin voidaan epäillä, on- ko se, että normaalit aikuiset ih- miset saavat toimia myös tavoil- la, jotka ovat vahingollisia heille itselleen, tosiaan yleinen eettinen periaate. Tätä periaatetta ei aina- kaan käytännössä ole toteutettu kaikilla aloilla. Päinvastoin on olemassa myös muita sääntöjä kuin huumeisiin liittyviä, joiden tarkoituksena on estää kansalais- ten itsensä vahingoittaminen. Turvavöiden ja pelastusliivien pakollinen käyttö autoissa ja ve- neissä sekä vuodenvaihteessa voi- maan tullut tieliikennelaki, jon- ka mukaan heijastinta on käy- tettävä pimeällä myös taajamissa ja valastuilla teillä, ovat esimer- kejä tästä. Monet muut lait, ku- ten esimerkiksi se, joka kieltää kansalaisia tekemästä monimut- kaisia sähköasennuksia itse, pe- rustunevat suurelta osin periaat- teeseen, jonka tarkoituksena on estää yksilöä vahingoittamasta it- seään. Näitä lakeja voidaan to- sin perustella myös sillä, että ne suojaavat muita kansalaisia.

Väite siitä, että yhteiskunnalla ei ole moraalista oikeutta kri- minalisoida eri toimintoja aino- astaan siitä syystä, että ”nämä ei-

vät ole haluttuja”, voidaan tul-
kita monella eri tavalla. Väite
vaikuttaa kuitenkin helposti ris-
tiriitaiselta kirjoittajien myö-
hemmin tekemän johtopäätök-
sen kanssa, jonka mukaan yh-
teiskunnalla on oikeus kieltää
joitakin toimintoja (kuten esim.
huumeidenkäyttö) pragmaatti-
sista syistä, siitä huolimatta että
nämä toiminnot eivät olisi mo-
raalisesti tuomittavia.

Tulemme nyt tekstissä olevaan
mielenkiintoiseen jännitteeseen.
Artikkelin koko ensimmäinen
osa koskee sitä kiinnostavaa ky-
symystä, voiko huumeiden vir-
kistyskäytön kieltäminen olla
moraalisesti puolustettavissa.
”Ratkaistuaan” tämän kysymyk-
sen kirjoittajat kuitenkin yllät-
tään kääntävät kelkkansa ja to-
teavat huumeet kieltävien lakien
olevan puolustettavissa argu-
mentein, jotka eivät tukeudu
moraaliin. Tämä voi saada luki-
jan ymmälleen. Miksi, hän saat-
taa miettiä, koko aikaisempi kes-
kustelu moraalista, jos moraa-
lin ulottuvuus ei ole ratkaiseva
sen kysymyksen kannalta, onko
huumeiden kieltäminen oikeu-
tettua? Asia ei kuitenkaan ole
näin yksinkertainen; moraalinen

ulottuvuus ei ole merkityksetön,
mikä tulee selvästi esille artikke-
lin toisessa osassa kirjoittajien
yrittäessä punnita moraalisia nä-
kökantoja pragmaattisiin, mikä
tietenkin epäonnistuu moraalisen
ja pragmaattisen näkökanto-
jen ollessa keskenään yhteismi-
tattomia.

On muutenkin, mikä askarrut-
taa. Launis ja Wennberg kirjoit-
tavat, että moraalisen ulottu-
vuuden ei tulisi yksin ratkaista
huumeiden virkistyskäytön lail-
listamista, sillä yhteiskunnan ar-
vot ja arvoperusta ovat myös
ratkaisevia. Tämä pistää lukijan
miettimään, mihin moraalii he
ovat aikaisemmin artikkelissa
viittaneet. Heidän lähtökohta-
naan tuntuu olevan se, että on
olemassa objektiivinen moraal,
joka on universaali ja oikea ja
jonka sisällöstä heillä on tietä-
mys. Tämä hämmentää, sillä
harvassa ovat ne filosofit, jotka
nykyään uskovat yhteiskunnan
arvoista riippumattoman mo-
raalin olemassaoloon tai moraa-
liin, jonka voi asettaa vastakkain
yhteiskunnan arvojen kanssa. Ja
vielä harvemmassa ovat ne, jotka
väittävät tai uskovat tietävänsä
jotakin tällaisen moraalien sisäl-

löstä. Hedelmällisempi lähesty-
mistapa (jota kirjoittajat myös
osin ovat käyttäneet) olisi luul-
tavasti ollut vertailu huumeiden
virkistyskäytön tuomitsevien ar-
vojen, muiden yhteiskunnassa
vallitsevien arvojen ja huumeita
koskevan faktan välillä. Tällai-
sessa lähestymistavassa kirjoitta-
jien ei olisi tarvinnut puhua mo-
raalista irrallaan yhteiskunnalli-
sista arvoista. Tutkimus siirtä,
vallitseeko näiden arvojen ja fak-
tojen välillä ristiriitaisuuksia ja
jos vallitsee, niin minkälaisia,
olisi mahdollisesti tällöin riittä-
nyt antamaan viitteen siitä, on-
ko huumeiden virkistyskäytön
kielto oikeutettu vai ei.

Launis ja Wennberg ovat joka
tapauksessa käynnistäneet kiin-
nostavan keskustelun, jossa jo-
kaisella – kuten he itse kirjoitta-
vat – on omat mielipiteensä. Ar-
tikkelin tärkeimpänä antina voi
pitää sitä, että se osoittaa nykyi-
sen huumelainsäädännön säilyt-
tämisen puolesta argumentoin-
nin olevan mahdollista erittäin
liberaalista näkökannasta ja mo-
raalikäsityksestä huolimatta.

JOHAN SANDELIN